

27. Якісна освіта в багатоетнічному суспільстві : матеріали регіон. семінару / Нац. комісія України у справах ЮНЕСКО, Ресурсно-метод. центр «Сучасна школа» ; упоряд. О. О. Стічкар. — К. : Сфера, 2004. — 136 с.
Надійшла до редколегії 26.08.2009 р.

УДК 930.1: 631.11(477) «1917/1930

В. В. КАЛІНІЧЕНКО

ЗЕМЕЛЬНА ГРОМАДА НАДДНІПРЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ (1917–1930 РР.): ІСТОРИОГРАФІЧНИЙ ОГЛЯД

Досліджується історіографія земельної громади в українському доколгоспному селі, що існувала в 1917–1930 рр. Аналізується вітчизняна та зарубіжна історіографія означеної проблеми.

Ключові слова: земельна громада, нпз, селяни, історіографія.

Исследуется историография земельного общества в украинской доколхозной деревне, которое существовало в 1917–1930 гг. Анализируется отечественная и зарубежная историография по данной проблеме.

Ключевые слова: сельское общество, нпз, крестьяне, историография.

In the article historiography of the landed society is probed in Ukrainian the country to creation of collective economies, which existed in 1917-1930. Domestic and foreign historiography of problem is analysed.

Key words: landed society, new economic policy, peasant, historiography.

У Наддніпрянській Україні 1917–1930 рр. діяли земельні громади, що юридично закріплено Земельним Кодексом 1922 р. [1]. Земельна громада регулювала селянське землекористування, позитивно впливала на сільсько-господарське виробництво, виконувала деякі інші важливі соціальні функції в селі. Селянське господарство зберігалося як самостійна виробнича одиниця, використовуючи переваги великого кооперативного об'єднання. Земельна громада могла стати реальною альтернативою колгоспам — тому була ліквідована більшовиками, проіснувавши в Наддніпрянській Україні до 1930 р. **Мета** статті — дослідити історіографію земельної громади в українському доколгоспному селі Наддніпрянської України у 1917–1930 рр.

Перші праці про земельну громаду вийшли друком у 1920-ті рр. Автори ставили перед собою цілком практичне завдання — розповісти спільноті про земельні громади, їх права й обов'язки. Так, окремий розділ своєї

книжки присвятив земельній громаді Є. Д. Маркевич, де, на основі відповідних статей Земельного кодексу УСРР 1922 р., пояснив, що таке земельна громада, вказав на склад, права й обов'язки цього поземельного інституту [41, с. 61–62]. Метою Є. Д. Маркевича було ознайомити районних земельних працівників, землемірів, агрономів і селян з існуючим земельним законодавством, зокрема і про земельну громаду.

Подібну мету мали праці М. М. Гершонова, Є. І. Кельмана, Ф. С. Чумала, Б. М. Аменицького та ін. [14, с. 59–77; 62, с. 2–82]. У дослідженні Є. Д. Сташевського та Є. Д. Маркевича лаконічно описуються права, значення й організація земельної громади [57, с. 1–8]. В іншій праці Є. Д. Сташевський пояснював різницю між дореволюційною сільською і земельною громадою 1920-х рр., звернув увагу на великі потенційні можливості землевпорядженої земельної громади стосовно радикального поліпшення землекористування, одним із перших визначив здатність земельної громади до кооперування окремих галузей (операцій) у селянських господарствах [56].

М. М. Белонін підкреслював, що земельна громада має на меті правильне й господарчо-доцільне використання земельних угідь своїх членів. Він цілком слушно писав, що за змістом земельного законодавства земельна громада, прийнявши статут, мала всі права юридичної особи, тобто могла придбавати майно, укладати угоди, виступати в суді тощо. По суті, підкреслював автор, громада отримувала всі ті ж права, якими користувалися інші кооперативні об'єднання. Звичайно, зазначав М. М. Белонін, земельна громада ще не є земельним кооперативом, але може стати таким [6].

Думки, що землевпорядкована громада — це найпростіша форма кооперативу, дуже зручна і зрозуміла для селян, дотримувалися багато авторів 1920-х рр. (І. Кузнецов, М. Резніков, С. Луценко, А. Боровецький та ін.) [35; 53; 39; 8].

Агроном О. В. Алексєєв у 1924–1925 господарському році провів спеціальне обстеження селянських господарств Фрейдорфської земельної громади Шевченківського району Одеської округи з метою обґрунтування плану кредитування заходів для розвитку сільського господарства і дійшов висновку, що весь комплекс необхідних заходів можливий лише в рамках земельної громади [3].

Земельні громади не поспішали перетворюватися на колективні об'єднання, на чому наполягали більшовики. Селяни не бажали втрачати господарську самостійність, яку вони мали в громаді. Тому земельна громада, як самоврядна організація всього селянства, не могла бути інструментом примусової колективізації. Таким чином земельна громада фактично перебувала в опозиції до більшовицького режиму й згодом була знищена режимом.

Процес протиборства громади з адміністративним апаратом сільради набув певного висвітлення в публікаціях 1920-х рр., звісно, в позитивному для більшовицького режиму контексті (праці А. Буценка, В. Кобалевського, І. Нагорного, І. Акімова, С. Здановича, Г. Печериці, С. Чугунова та ін.) [9; 31; 46; 2; 22; 51; 61].

Під час проведення суцільної колективізації, в 1930 р., земельна громада була знищена більшовиками, відтак зникла практична необхідність про неї писати. Упродовж 30–50-х рр. ХХ ст. у вітчизняній історіографії про земельну громаду не згадували. Винятком є стаття П. Н. Першина в сільськогосподарській енциклопедії за 1933 р., де «обґрунтовувалася» необхідність ліквідації земельної громади в процесі колективізації селянських господарств [50].

Про земельну громаду дослідники почали писати лише з 1960-х рр. Необхідно назвати праці В. П. Данилова, І. Є. Кознової, В. Я. Осокіної [18; 19; 30; 49]. Так, В. П. Данилов писав про історичну долю земельної громади, аналізував характер і значення цього поземельного інституту, але тільки в межах РРФСР. Матеріал про земельну громаду УСРР у працях В. П. Данилова застосовують лише як ілюстрації [17; 18; 19; 20]. Крім того, В. П. Данилов ототожнював земельну громаду в УСРР із поземельною селянською общиною, що є помилкою [18]. Праці І. Є. Кознової та В. Я. Осокіної також стосуються земельної общини в РРФСР, матеріалу стосовно УСРР там немає.

У літературі 1960-х–1980-х рр. розгорнулася суперечка щодо ролі земельної громади в колективізації сільського господарства. С. П. Трапезніков вважав, що боротьба більшовиків за володіння земельними громадами в другій половині 1920-х рр. призвела до перетворення земгромад «на опорні пункти соціалістичного перетворення села» [58, с. 390]. Цю точку зору серед українських дослідників земельної громади підтримав І. Є. Громенко [16].

Інші автори, зокрема й В. П. Данилов, заперечували думку С. П. Трапезнікова та його однодумців [18, с. 134; 19, с. 46].

Вважаємо, що точка зору В. П. Данилова з цього питання аргументованіша. На матеріалах УСРР це доводив у своїй статті В. В. Калініченко [27, с. 10–11].

Окрім І. Є. Громенка, в 1960 р. про земельні громади УСРР та її відносини із сільськими радами громади написав статтю В. В. Гречко [15]. На жаль, його праця обмежувалася тими законодавчими актами, які аналізували вже дослідники в 1920-х рр.

У першій половині 1980-х рр. про земельну громаду в УСРР є окремі згадки в працях Б. К. Мигаля [43; 44].

В. В. Калініченко у своїй статті дослідив діяльність селянської поземельної общини в УСРР, показав відмінність поземельної общини і земельної громади в Україні [27].

Таким чином, у 1960–1980-х рр. вчені відновили дослідження земельної громади УСРР, однак, комплексного дослідження не створили.

Новий етап у вивченні земельної громади УСРР розпочався в 1990-х рр. і триває понині. Передусім, це праці В. В. Анісімова, І. М. Кривко, В. В. Бойка та В. В. Калініченка [4; 7; 24; 25; 26; 28; 29; 37].

В. В. Анісімов показав генетичний зв'язок земельної громади 1920-х рр. із дореволюційною сільською громадою, указав на існування сільської громади в українському селі в 1918–1921 рр. Помилкою цього автора є те, що

він поземельний інститут, що продовжував діяти на селі, правда, в умовах воєнного комунізму, назвав земельною громадою. В. В. Анісімов необгрунтовано визначив хронологічні межі своєї праці — 1921–1929 рр. А відомо, що інститут земельної громади в УСРР юридично оформився за Земельним кодексом 1922 р. і ліквідований в 1930 р.

Праця І. М. Кривко присвячена земельній громаді південного (степового) регіону України. Зокрема, автор звернула увагу на правові засади діяльності земгромад, проаналізувала структуру, склад та повноваження, підрахувала їх чисельність, описала господарську діяльність цього поземельного інституту та суспільно-політичну діяльність громад [37].

В. В. Бойко проаналізував діяльність земельних громад Кримської АРСР у 1922–1930 рр., яка, в той час, входила до складу РРФСР [7].

Праці В. В. Калініченка 1990 — початку 2000-х рр. стисло охоплюють різні аспекти діяльності земельних громад у межах усієї УСРР [24; 25; 26; 28; 29]. Він стисло описав організацію земгромад, указав на їх відмінність від дореволюційних сільських громад, застеріг від ототожнення земельної громади із селянською поземельною общиною, описав процес ліквідації земельної громади більшовицьким режимом. В. В. Калініченко підкреслив, що запровадження земельної громадою багатопільної системи сівозмін, разом з іншими агротехнічними заходами, перетворювало її в кооператив вертикального типу [59].

На початку 2000-х рр. тему земельної громади розглядали у своїх публікаціях Н. А. Ковальова, С. І. Дровозюк, В. М. Олійник, Ю. В. Котляр, О. В. Михайлюк, але науковці ставили перед собою інші завдання й окремо земельну громаду не досліджували [21; 32; 34; 45; 47].

На початку 1990-х рр. у Москві створено центр селянознавства та сільських реформ за ініціативою професорів Т. Шаніна (Манчестерський університет, Англія) і професора В. П. Данилова (Інститут російської історії РАН). На семінарі, організованому центром селянознавства, обговорювалися найвідоміші праці західних учених з теорії та історії аграрних відносин (Д. Скотта, Т. Шаніна, Е. Вульфа, А. Мандра, М. Левіна, Р. Редфілда, Ш. Мерля, Г. Хантера, Я. Ширмера, О. Вебера, І. Воглера). Були опубліковані реферати праць цих учених, що дозволило ознайомитися з їх основними ідеями [10; 12; 13; 38; 40; 42; 52; 54; 60; 63]. Ці праці в сукупності склали хрестоматію селянознавства, сучасних аграрних концепцій [11].

Західні вчені-аграрники звернули увагу на потенціал поземельної общини в радянський період її існування (1917–1930 рр.). Так, японський дослідник Х. Шісума вважає помилкою ліквідацію цього поземельного інституту на початку 1930-х рр. На його думку, шлях, запропонований О. В. Чановим у 1920-х рр. більше відповідав потребам і особливостям радянського села. Аналогічні думки висловив Т. Шанін. Багато західних авторів нині схильні вважати, що потенціал російської общини не був використаний радянською владою [33, с. 206].

У сучасній російській історіографії привертає увагу праця В. В. Кабанова про взаємодію общини і кооперації в Росії [23]. Сучасні російські

дослідники вважають, що в роки непу община була діяльним органом сільського самоуправління, а сільська рада матеріально залежала від общини [48, с. 112–113].

Історіографічний аналіз наявної літератури свідчить, що земельна громада УСРР вивчена недостатньо. Потрібно провести всебічне й багатогранне дослідження земельної громади в доколгоспному селі; дослідити зв'язок сільської громади із земельною громадою, етапи генезису земельної громади; вивчити розміри, чисельність, склад, управління, фінанси цього поземельного інституту; визначити роль земельної громади в розвитку сільського господарства; проаналізувати земельну громаду як організацію кооперативного типу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. *Земельний кодекс УСРР*. — Х. : Вид-во НКЗС УСРР, 1922. — 90 с.
2. Акимов И. О сельском бюджете и взаимоотношениях сельсоветов с земельными обществами / И. Акимов // *Сов. строительство*. — 1928. — № 4. — С. 33–50.
3. Алексеев А. В. *Агрономическое изучение крестьянского хозяйства земельного общества Фрейдоффа в целях обоснования плана кредитования мероприятий по развитию сельского хозяйства* / А. В. Алексеев. — Старобельск : Госпечать, 1926. — 27 с.
4. Анісімов В. В. *Земельні громади України (1921–1929 роки) : автореф. дис. ... канд. іст. наук* / В. В. Анісімов. — К., 1997. — 20 с.
5. Анісімов В. В. *Земельні громади України (1921–1929 роки) : дис. ... канд. іст. наук.* / В. В. Анісімов. — К. : Київ. ун-т ім. Тараса Шевченка, 1997. — 190 с.
6. Белонін М. М. *До питання про земельну громаду* / М. М. Белонін // *Записки Волинського землеустрійного технікуму*. — Житомир. — 1925. — № 1. — С. 47–55.
7. Бойко В. В. *Земельні громади Кримської РСР (1922–1930 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук* / В. В. Бойко. — Запоріжжя, 2003. — 20 с.
8. Боровецький А. *Що робити, щоб заохотити земельну громаду до колективного господарювання?* / А. Боровецький // *Рад. селянин*. — Х. — 1928. — № 17–18. — С. 31–33.
9. Буценко А. *Про взаємовідносини між сільрадами, сільськими і земельними громадами* / А. Буценко // *Червоне село*. — Х. — 1926. — № 6–7. — С. 10–12.
10. Вебер О. *Из мужиков во французы: Модернизация французской деревни (1870–1914)* / О. Вебер. — Стенфорд ; Калифорния, 1976 (реферат) // *Отеч. история*. — М. — 1997. — № 2. — С. 140–148.
11. *Великий незнакомец: Крестьяне и фермеры в современном мире : хрестоматия*. — М. : Прогресс, 1992. — 420 с.
12. Воглер И. *Миф о семейной форме: Господство агробизнеса в сельском хозяйстве Соединенных Штатов* / И. Воглер. — Боулдер ; Колорадо, 1981 (реферат) // *Отеч. история*. — М. — 1998. — № 1. — С. 119–131.
13. Вульф Э. *Крестьяне* / Э. Вульф. — Нью-Джерси, 1966. (реферат) // *Отеч. история*. — М. — 1993. — № 6. — С. 82–94.
14. Гершионов М. М. *Комментарии к Земельному Кодексу УССР*. / М. М. Гершионов, Е. И. Кельман. — К. : Юриздат, 1924. — 320 с.

15. Гречко В. В. К вопросу о взаимоотношениях между земельными обществами (громадами) и сельскими советами в УССР (1922–1930 гг.) / В. В. Гречко // Учен. зап. Харьк. юрид. ин-та. — Х. — 1960. — Вып. 14. — С. 139–167.
16. Громенко І. Є. Земельні громади України (1927–1929 рр.) / І. Є. Громенко // Укр. іст. журнал. — К. — 1972. — № 9. — С. 99–102.
17. Данилов В. П. К вопросу о характере и значении крестьянской поземельной общины в России / В. П. Данилов. // Проблемы социально-экономической истории России. — М., 1971. — С. 341–359.
18. Данилов В. П. Об исторических судьбах крестьянской общины в России / В. П. Данилов // Ежегодник по аграрной истории. — Вологда. — 1976. — Вып. 6. — С. 102–154.
19. Данилов В. П. Община у народов СССР в послеоктябрьский период : К вопросу о типологии общины на территории советских республик / В. П. Данилов // Народы Азии и Африки. — М. — 1973. — № 3. — С. 42–54.
20. Данилов В. П. Советская доколхозная деревня: население, землепользование, хозяйство / В. П. Данилов — М. : Наука, 1977. — 317 с.
21. Дворозюк С. І. Суспільна свідомість українського селянства в період непу: історіографія проблеми / С. І. Дворозюк // Український селянин. — Черкаси. — 2005. — Вип. 9. — С. 24–26.
22. Зданович С. Сельские советы и земельные общества / С. Зданович // Большевик. — М. — 1928. — № 6. — С. 39–69.
23. Кабанов В. В. Крестьянская община и кооперация в России XX века / В. В. Кабанов — М. : Ин-т российской истории РАН, 1997. — 160 с.
24. Калініченко В. В. Земельна громада / В. В. Калініченко // Історія українського селянства. — К. : Наук. думка, 2006. — Т. 2. — С. 44–69.
25. Калініченко В. В. Земельна громада в Україні (1922–1930 рр.) / В. В. Калініченко // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. — К., 1998. — С. 93–120.
26. Калініченко В. В. Кооперативна діяльність земельної громади в українському доколгоспному селі / В. В. Калініченко // Третій міжнародний конгрес українців 26–27 серпня 1996 р. Історія. — Х., 1996. — С. 97–101.
27. Калиниченко В. В. Крестьянская поземельная община на Украине в доколхозный период / В. В. Калиниченко // Вестн. Харьк. Ун-та. — Х. — 1984. — № 266. — С. 3–12.
28. Калініченко В. В. Організація та діяльність земельної громади в українському доколгоспному селі (1922–1930 рр.) / В. В. Калініченко // Вісн. Харків. ун-ту. — 1997. — № 396. — С. 124–138.
29. Калініченко В. В. Селянське господарство України в період непу: Історико-економічне дослідження / В. В. Калініченко — Х. : Основа, 1997. — 400 с.
30. Кознова И. Е. Сельские советы и земельные общества: Динамика взаимоотношений в 1921–1929 гг.: По материалам Европейского Центра РСФСР / И. Е. Кузнецова. — М. : Рук. деп. ВНИИОН СССР, 1980. — 18 с.
31. Кобалевський В. Про земельні громади і їхні взаємини з сільськими радами / В. Кобалевський // Червоне село. — Х. — 1926. — № 2. — С. 13–14.
32. Ковальова Н. А. Вплив общины на селянське життя періоду революції та громадянської війни 1917–1921 рр. в Україні / Н. А. Ковальова // Український селянин. — Черкаси. — 2003. — Вип. 7. — С. 106–108.

33. Корчагова М. Н. Проблемы аграрной истории Октябрьской революции и гражданской войны в англоязычной литературе (Историографический обзор) / М. Н. Корчагова // *Отеч. история*. — М. — 1994. — № 4–5. — С. 202–218.
34. Котляр Ю. В. Організації селян на Півдні України в 1921–1928 рр. / Ю. В. Котляр // *Український селянин*. — Черкаси. — 2004. — Вип. 8. — С. 259–265.
35. Кузнецов І. Земельна громада / І. Кузнецов // *Вісник НКЗС УСРР*. — Х. — 1925. — № 7–8. — С. 15–17.
36. Крестьянские восстания времен гражданской войны: Трагедия советской деревни: коллективизация и раскулачивание: Советская деревня глазами ВЧК-ОГПУ-НКВД. — М. : Мысль, 1992. — 450 с.
37. Кривко І. М. Земельні громади Південної України (1922–1930 рр.). автореф. дис. ... канд. іст. наук. / І. М. Кривко. — Запоріжжя, 1999. — 19 с.
38. Левин М. Российские крестьяне и советская власть / М. Левин. — Нью-Йорк, 1975 (реферат). // *Отеч. история*. — М. — 1994. — № 4–5. — С. 48–59.
39. Луценко С. Нова земельна громада та її місце радянській кооперативній системі / С. Луценко // *Вісн. НКЗС УСРР*. — Х. — 1926. — № 19–20. — С. 3–7.
40. Мандра А. Конец крестьянства / А. Мандра. — Париж, 1984 (реферат) // *Отеч. история*. — М. — 1994. — № 2. — С. 33–42.
41. Маркевич Є. Д. Земельне законодавство та землеустрій / Є. Д. Маркевич. — К. : Губземуправління, 1925. — 197 с.
42. Мерль Ш. Аграрний ринок и новая политика / Ш. Мерль. — Вена, 1981 (реферат) // *Отеч. история*. — М. — 1995. — № 3. — С. 104–116.
43. Мигаль Б. К. Боротьба проти чорнопередільських тенденції в українському селі у відбудовний період / Б. К. Мигаль // *Питання історії СРСР*. — Х. — 1979. — Вип. 19. — С. 31–40.
44. Мигаль Б. К. Здійснення аграрної політики на Україні у відбудовчий період (1921–1925 рр.) / Б. К. Мигаль. — Х. : Вища школа, 1974. — 167 с.
45. Михайлюк О. В. Селянство України в перші десятиліття ХХ ст.: Соціокультурні процеси / О. В. Михайлюк. — Дніпропетровськ, 2007. — 400 с.
46. Нагорний І. Сільради і земельні громади. (До оживлення діяльності громад) / І. Нагорний // *Радянська Україна*. — Х. — 1925. — № 9. — С. 36.
47. Олійник В. М. Самоврядні організації доколгоспного села — історіографія радянської доби / В. М. Олійник // *Український селянин*. — Черкаси. — 2005. — Вип. 9. — С. 26–29.
48. Орлов И. Б. Современная *Отеч. историография* нэпа: достижения, проблематика, перспективы / И. Б. Орлов // *Отеч. история*. — М. — 1999. — № 1. — С. 108–122.
49. Осокина В. Я. Социалистическое строительство в деревне и община / В. Я. Осокина — М. : Мысль, 1978. — 176 с.
50. Першин П. Н. Земельное общество / П. Н. Першин // *Сельскохозяйственная энциклопедия*. — М., 1933. — Т. 2. — С. 509.
51. Печерица Г. О сельсоветах и земобществах / Г. Печерица // *Власть Советов*. — М. — 1928. — № 37. — С. 20.
52. Редфилд Р. Малое общество. Крестьянское общество и культура / Р. Редфилд. — Чикаго, 1960 (реферат) // *Отеч. история*. — М. — 1994. — № 6. — С. 7–18.

53. Резніков М. Земельна громада / М. Резніков // Рад. селянин. — Х. — 1927. — № 1. — С. 4–5.
54. Скотт Д. С. Моральная экономика крестьянства / Д. С. Скотт. — Лондон : Изд-во Йельского ун-та, 1976 (реферат) // Отеч. история. — М. — 1992. — № 5. — С. 5–17.
55. Современные концепции аграрного развития: Теоретический семинар. // Отеч. история. — М. — 1994. — № 6. — С. 3–45.
56. Сташевский Е. Д. К вопросу об организации земельных обществ на Киевщине / Е. Д. Сташевский // Журнал Киевского губернского экономического совещания. — К. — 1923. — № 9. — С. 99–106.
57. Сташевський Є. Д. Земельна громада та її організація / Є. Д. Сташевський, Є. Д. Маркевич. — К. : Час, 1924. — 8 с.
58. Трапезников С. П. Ленинизм и аграрно-крестьянский вопрос / С. П. Трапезников. — М. : Мысль, 1976. — Т. 1. — 560 с.
59. Чаянов А. А. Основные идеи и формы организации сельскохозяйственной кооперации / А. А. Чаянов — М. : Наука, 1991. — 456 с.
60. Хантер Г. Аграрная политика неолышесвикова и альтернатива / Г. Хантер, Я. М. Ширмер. — Принстон, 1992 (реферат) // Отеч. история. — М. — 1995. — № 6. — С. 145–165.
61. Чугунов С. Сельсоветы и земельные общества / С. Чугунов // Сов. строительство. — М. — 1926. — № 45. — С. 153–169.
62. Чумало Ф. С. Земельное законодательство УССР и практика по земельным спорам / Ф. С. Чумало, Б. М. Аменицкий. — Х. : Юриздат, 1925. — 560 с.
63. Шанин Г. Определяя крестьянство (реферат) / Г. Шанин // Отеч. история. — М. — 1993. — № 2. — С. 7–16.

Надійшла до редколегії 03.09.2009 р.

УДК 94:329.73:929 Міхновський

С. О. НАУМОВ

МИКОЛА МІХНОВСЬКИЙ В УКРАЇНСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ ДОРЕВОЛЮЦІЙНОГО ПЕРІОДУ (1890–1916 РР.)

Розглядається питання про організаційну належність лідера українського націоналізму початку ХХ ст. М. Міхновського, зокрема, його становище в Українській народній партії.

Ключові слова: націоналізм, український рух, Міхновський, політична організація, Українська народна партія.

Рассматривается вопрос об организационной принадлежности лидера украинского национализма начала ХХ в. Н. Михновского, в частности, его положении в Украинской народной партии.

Ключевые слова: национализм, украинское движение, Михновский, политическая организация, Украинская народная партия.